

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

J. U. Christensen:

Tider og Skikkelser
i
Midtsjællands
Historie.

IV.

Særtryk af Ringsted folketidende.

Ringsted.
„Folketidende“s Bogtrykkeri.
1916.

Den første Bregentved-Greve.

A. G. Moltke.

Ogsaa A. G. Moltke er en Stikfelse, som i vor Historie samler en betydelig Interesse om sig.

Han kom til Danmark fra Mecklenborg, hvor Moltkeslægten fra gammel Tid havde været udbredt, blev først Page hos Christian den Sjette, siden hos Kronprinsen, den senere Frederik den femte, hvis Vensteban han vandt, hvad der siden betød hans Lykke i et Omfang, som vor Historie ikke har mange Sidespykker til. Hans Kaar var smaa til at begynde med. I 7 Aar maatte han vente paa en Stilling stor nok til, at han kunde gifte sig med sin Udkaarne, Christiane Frederikke Brüggemann; men da han var 18 Aar ved Trolovelsen, hun kun 16, blev de jo endda ikke særlig gamle, da de endelig kunde sætte foden under eget Bord.

Da Frederik den femte blev Konge i en Alder af 23 Aar, var Moltke 36 Aar, og Moltke besad da en Indflydelse hos Kongen, som Tid efter anden gjorde ham noget nær eneraadende i politiske og økonomiske Anliggender.

Der foreligger en Række Breve, der viser, hvilken overordentlig Ind-

fydelse han har haft paa Kongen. Denne var en munter og letsindig ung Herre, der særlig satte Pris paa Bordets fugtige Glæder. Moltke veg ikke tilbage for at revse sin letsindige Herre, og denne tager imod Revselsen som en Søn af en Fader — men ganske vist synes „Fader-raadene“ ikke at blive efterlevede.

Strax ved Tronskiftet skænkede Kongen Bregentved til Moltke, og den 31. Marts 1750 ophøjede han det til et Grevskab.

Breve fra Kongen til Moltke fortæller om forholdet mellem dem:

1749: „Min hjertens allerførreste Moltke. Det gaar mig ret nær til Sjælen, at jeg atter i Gaar ved min ubetænksomme Tale har bedrøvet og frænket Ham. Jeg beder Ham, min hjertens allerførreste. Den hjertelig om Tilgivelse“ „Kun beder jeg Ham endnu denne Gang ikke at tale om Uffæd eller lignende; jeg lover Ham hermed for Gud skriftligt, at det er kært for mig alle Tider at beholde Ham.“

1752: „Jeg beder Ham fra Sjæ-
lens Grund om Tilgivelse. Mit
hidfige Hoved har atter været der.“

Juli 1752: „Du er min Ven og
min fader“ . . . „Din er og bliver
jeg, saalænge jeg kan røre mig.“ (!)

August 1752: „Min hjertens aller-
kæreste Moltke, Ven og fader. Jeg
beder om Tilgivelse. Gud signe og
opholde Ham. Du er min hjertens
allerkæreste Ven, tilgiv mig for
Guds Skyld, hvis jeg har fornær-
met Dig.“

Der kunde nævnes mange andre
Vidnesbyrd om det ejendommelige
forhold mellem Kongen og Moltke.
Og man har egentlig stadig Ind-
trykket af, at Moltkes Bestræbelser
først og fremmest sigter til Kongens
Bedste — og bl. a. gaar ud paa at
stabe mere Orden i Kongens uor-
dentlige Privatliv.

Dette lykkedes ganske vist aldrig.
Frederik den femte lod sig ikke holde
paa Dydens Vej; selv da han en
Gang havde brækket sit Ben og
maatte holde Sengen i 5 Maaneder,
kunde han ikke holde sig fra den

ædle Druesaft, og kun den Omstændighed, at Moltke indtrængende forestillede Kongen de alvorligste følger af hans Uforsigtighed, gjorde, at Kongen holdt sig lidt i Tømmie.

Moltke steg højt og formerede sit Bo. 1747 købte han Thurebyholm af Staten, 1750 Juellinge af Grev Frederik Danneskjold og 1751 Alslevgaarden og Tryggevælde.

Og i de samme Aar var Moltke ved at blive Kongens Svigerfader, kunde i hvert Fald blevet det, da den folkeyndede Dronning Louise døde. Mellem Moltkes 13 Børn var den paa den Tid 14-aarige *Catharina Sophie*, paa hvem Kongen kastede sit Blik. Men Moltke betakkede sit Hus for Æren, enten det nu var for Datterens Skyld, eller fordi han frygtede for de Virkninger, et Ægteskab af denne Art skulde faa ude i folket, hvor Stemningen i Forvejen ikke var Moltke gunstig. *Catharina Sophia* blev gift 14 Dage før Kongens Bryllup (med *Juliane Marie*) med *Hannibal Wedell-Wedelsborg*.

At Moltke havde nogen Grund til sin Mistillid til Kongens Mangel paa Bestandighed fremgaar indirekte af et Brev, som Kongen i April 1753 (Brylluppet stod i Juli 52) sendte Moltke — et Brev, som øjensynligt er Svar paa en Bebrejdelse fra Moltke. Brevet, der er en snurrig Blanding af Højtidelighed og Eigefremhed, indeholder bl. a. en Bøn om Moltkes Tilgivelse. „Jeg lover ham ogsaa for Gud, at jeg skal leve og omgaaes venstabeligt og kærligt med min kære Juliane Marie, saa sandt som jeg hedder Friderich. Gud véd, at slikt er min oprigtige Alvor. Gud signe, Gud styrke og Gud opholde ham for Jesu Christi Skyld. Am(m)en.“

Som sagt — det er sandsynligt, at Forsigtighed i hvert Fald har været medbestemmende for Moltkes Stilling til Tanken om at blive Kongens Svigerfader. Populær i folket var han ikke. Det var Konge-
 Ndinge aldrig. De opfattedes som staaende mellem Kongen og folket.

Da Frederik den femte var død i 1766, var det ogsaa forbi med det Moltke'ske Vælde. I Forsommeren 1766, da Moltke opholdt sig paa Bregentved, fik han et direkte kongeligt Brev om at trække sig tilbage. Og han gjorde det. Christian den Syvende havde aldrig kunnet lide ham. Med Henblik paa hans Dre sagde Kongen om ham:

„Storch von unten
Fuchs von oben“.

(Stork fra neden, Ræv fra oven).

Og folkestemningen gav sig til Kende i et Vers, som ved en Masse-
rade blev spillet Christian d. Syvende
i Hænde, og som lyder:

„Hvor blev ej folket glad,
da Moltkes Regering endte.
Hver Undersaat sin Tak
til Gud og Kongen sendte.
Af Landets Velfærd trak
han Millioner ud.
Var det i Sverig sket,
han havde mist' sin Hud.“

At Moltke har følt sig ramt, synes
at fremgaa deraf, at han lod udar-
bejde en meget omstændelig Oversigt,
der skulde godtgøre, at han „kun“
ejede 1 Million Daler.

En af vor Tids kyndigste Historikere, Prof. Edo. Holm, har sat Moltke et ganske smukt Minde, der bygges paa en omhyggelig Værd-sættelse af alle foreliggende forhold. Prof. Edo. Holm skriver:

„Han var sin Konges trofaste Ven og en god fædrelandsven, der, om han end ikke glemte sin egen fordel, dog paa adskillige Maader oprigtigt arbejdede paa Landets Vel.“

Af særlig Interesse for os er det at vide, at Moltke omfattede Agerbruget med stor Opmærksomhed Paa hans foranledning opstod Danmarks første landøkonomiske fagblad „Danmarks og Norges oekonomiske Magazin“, der indledes med følgende vældige Skrabud for Landets mægtige Mand:

Deres

Høy-Greuelige

Exellence

Høy- og Velbaarne Herre

Herr

Adam Gottlob Moltke,

Greve til Bregentoe, Herre til Dronninglund, x

Ridder af Elephanten,

Hans Kongelige Mayestæts høyst betroede

Geheime-Raad og Ober-Hof-Marschalk,
 Directeur for den Kiøbenhavnske Banco,
 Præsæs for det Kongelige Danske Asiatiske
 Compagnie, saa og Præsæs og Ober-Direc-
 teur for det Kongelige Maler- og
 Billedhugger-Academie.

Moltke var stærkt optaget af at træffe agrariske forbedringer paa sit Gods: Den holsteniske Driftsmaade indførtes — det saakaldte Kobbeltbrug med Brak og ordnet Sædskifte. Overflødig Trævæxt paa Markerne ryddedes. Rug indførtes fra Holsten og Byg fra England. I Stedet for at øge Hoveriet begyndte han at indføre daglønnet Arbejde. Afgtæffaber mellem gamle fæster-Enker og unge Bønderkarle blev ikke mere tilladt. Bregentved-Legatet for Landboflid og Duelighed oprettedes. Som 66-aarig affattede Moltke selv en Beretning om Tilstandene paa Bregentved Gods. Den findes den Dag i Dag i Rigsarkivet. I Alslev, hvor Hovedgaardsmarkerne hidtil havde ligget nærmest Byen og Bøndermarkerne yderst, ændredes dette forhold, saaledes at Hovedgaarden flyttedes ud paa Udmarkerne. Virknin-

gen heraf kom i høj Maade Bregentveds Ejer til Gode, idet Alslev Bønder, der hidtil havde været yderst slet stillede, nu evnede at svare alle deres Afgifter. Moltke oplyser selv, at Foldudbyttet paa Grevskabets 6 Hovedgaarde efter Reformerne steg fra 5 til over 7 fold — et ringe fremskridt maalt med Nutids-Men, stort, naar det ses i Belysning af Dattiden.

Sin politiske Rolle havde han udspillet med Frederik den femtes Død. Men glemt var han ikke. Han sad som en af Rigets mægtigste Jord-drotter paa sit stolte midtsjællandske Gods. Struensee-Tiden fristede ham ikke til nogen Art af Virksomhed. Da Sammensværgelsen mod Struensee var en fuldbyrdet Kendsgerning, sendte de Sammensvorne en Mand til Bregentved for at faa Moltke med i Kabalen. Men han vilde ikke; enten havde han ikke Tillid til den betroede Udsending, eller han tænkte sig Muligheden af et andet Udfald end det af de Sammensvorne ventede. Paa Struenseeperioden

fulgte Guldbergtiden. Han havde vel stadig føling med de ledende Kredse; men hans Domicil var Bregentved.

Moltke oplevede Bondefrigørelsen; men den forstod han ikke Betydningen af. Han var en Mand af den gamle Skole — han forstod Betydningen af agrariske Reforme, ikke af sociale. Han døde 1792 — 82 Aar gl. Hans smukke Familienliv fortjener at fremhæves fra en Tid, hvor Familienlivet ellers ikke ansporedes ved Exemplet fra oven. Et Aar i 60'erne mister han en lille 7 Aar gammel Søn, opkaldt efter Frederik den femte. I sine Optegnelser skriver han om den lille Dreng:

„Han var et af de smukkeste og for sin Alder fornuftigste Børn, som jeg nogensinde har kendt, ligesom han da ogsaa blev elsket af alle, der havde set ham. Jeg smigrede mig med det behagelige Haab at opdrage ham til noget rigtigt godt. Men Herren over Liv og Død havde besluttet noget andet og bedre for ham

og tog ham fra denne flette og onde Verden, i de Aar, da hans Hjerte endnu ikke kunde være besmittet af Ungdommens Udsvævelser eller være hengivet vore Tiders Synder og Laster. Den trofaste Gud give mig den Glæde og Naade en Gang at se og genfinde ham for Guds Throne."

Efter Adam Gottlob Moltke blev Adam Gottlob Ohlenschläger opfaldt. G.s fader var i ti Aar i Moltkes Tjeneste, dels som Tjener, dels som Lærer i Klaverspil for Moltkes Døtre. G.s Moder var Kammerjomfru i det Moltkeske Hus.

Den bekendte Højelse-Præst, M. P. Kruuse, hvis Biografi i Fjor er udgivet af Jak. Nielsen, havde ogsaa Tilknytning til disse Egne; han nævner Bernstorff og Moltke i samme Aandedræt i et Digt:

„Nu ingen Bernstorff og ingen Moltke meer
Kun Mindet om vort Tab er os tilbage.
Og, Sødeland! maaske du saare sildigt seer
Det Tab opreyst, du sorgfuldt maae be-
klage.“

A. G. Moltkes Sønnesøn var Martsministeriets Chef, Adam Vilhelm Moltke, en retsindig, men ikke fremragende Mand, der i en alvorlig Stund ydede sit Fædreland en stor Tjeneste, idet han i 1848 stillede sig i Spidsen for de Mænd, der førte Danmark ind i den ny Tid. Af dem, der har kendt ham paa nærmere eller fjærnere Hold, skildres han som en stilsfærdig, noget tilbageholdende Mand, mageligt anlagt og med Sans for Bordets Glæder, men en retsindig Mand, som efterlod sig et godt Omdømme.
